

Het verhaal van de democratie heeft waarheid nodig

De PvdA kent een lange traditie van beginselprogramma's. Het eerste verscheen in 1947, het laatste is het Beginselmanifest uit 2005. Sociaal-democraten kunnen altijd terugvallen op hun beginselen. Maar bedoelen we er altijd hetzelfde mee? Hoe leg je uit waar de PvdA voor staat zonder het alleen te hebben over concrete maatregelen, zoals een Prins Bernhard-belasting of meer geld voor het onderwijs? In deze serie vragen we telkens een auteur om te schrijven over het beginsel dat hij of zij het belangrijkste vindt. Of om een nieuw beginsel voor te stellen.

BINNERT DE BEAUFORT

Voorzitter van PvdA-afdeling Hilversum, docent journalistiek bij de Hogeschool van Amsterdam, journalist en schrijver van verschillende boeken, zowel fictie als non-fictie.

Mensen zijn verhalenvertellers. Verhalen geven ons leven zin. In de meeste oerverhalen die wij elkaar vertellen, overwint het goede over het kwade. Zoals in de populaire serie *Game of Thrones*. ***spoileralert*** In een van de laatste afleveringen boort het dappere meisje Arya Stark een mes van drakenglas in het ondoode lichaam van de zogenaamde 'Night King' waarna hij als vanzelf desintegreert en zij de mensheid redt van een demonisch kwaad. Een goed verhaal zorgt ervoor dat wij mensen ook even geloven dat wat we zien, lezen of horen waar is. We *geloven* in Arya Stark en praten over haar alsof we haar net zijn tegengekomen tijdens het uitlaten van de hond.

Democratie is in feite ook een verhaal. Zij berust op de idee dat alle mensen samen, bij

meerderheid, bepalen hoe zij zich (laten) besturen, en daarbij rekening houden met elkaars rechten en met de rechten van minderheden. Toegegeven, dit is een abstract en weinig opwindend verhaal. Bepaald geen *Game of Thrones*. Maar toch is dit voor ons PvdA'ers essentieel. Het is de basis van onze partij. Wij noemen ons immers niet voor niets sociaal-democraten. We staan daarin niet alleen: ook voor liberalen is democratie de basis van hun politieke wereldbeeld. Maar waar voor liberalen vrijheid de belangrijkste waarde is binnen die democratie, hechten wij sociaal-democraten net zoveel aan de waarden gelijkwaardigheid en solidariteit.

Er zijn altijd mensen die democratie maar niks vinden, die vanuit vooroordelen, een

Binnert de Beaufort

slecht humeur, (familie)traditie, een verdrietige levenswandel, liever een andere bestuursvorm verkiezen; een sterke leider, bijvoorbeeld, die duidelijke richtlijnen biedt over wie er wel en wie er niet bij hoort, over de goeien en de kwaaien. In tijden van onrust en onzekerheid neemt hun aantal toe. Het verhaal van de democratie verliest voor sommigen zijn aantrekkings- of zeggingskracht wanneer de zekerheden onder hun bestaan worden weggeslagen.

Ze vluchten in alternatieve verhalen van lieden die onze democratie — soms in naam van die democratie — ter discussie stellen. Die hun gouden bergen beloven, hun vertellen dat we deel uitmaken van een glorieuze geschiedenis, van een heroïsch verhaal, van een uitverkoren volk dat unieke karaktereigenschappen bezit. Ze vertellen dat vroeger alles beter was, dat alles wat 'ons' nu ontnomen wordt, de schuld is van een perfide elite, die 'ons' bedriegt met valse informatie over klimaatverandering, en die 'ons' wil 'vervangen' door buitenlanders die 'onze' normen en waarden niet accepteren. Het narratief van hun dualistische wereldbeeld is volledig losgezongen van de werkelijkheid en resonanceert in een eeuwige dynamiek van tweeten en retweeten, blijft zich vermenigvuldigen in de bubbels van sociale media.

Dit populaire antidemocratische oerverhaal, dat zondebokken zoekt, dat mensen identiteiten opdringt en deze ook een ranking geeft, legt pijnlijk de kwetsbaarheid bloot van onze huidige democratie: met (economische) vrijheid alleen kan je haar niet beschermen. Zonder de sociaal-democratische waarden gelijkwaardigheid en solidariteit verwordt de samenleving tot een guur niemandsland van winnaars en verliezers. Dat is een ideale voedingsbodem voor het antidemocratische oerverhaal.

Maar om gelijkwaardigheid en solidariteit steviger te kunnen verankeren in onze democratie, is er nog een andere waarde nodig: de waarheid. Deze dreigt in handen van de alternatieve verhalenvertellers steeds meer te verworden tot een kauwgombal die naar believen kan worden uitgerekt en opgeblazen. Niet voor niets was 'waarheid' een van de grote thema's in de overwinningstoespraak van de Amerikaanse president Biden. Hij hekelde 'de tendens om feiten te manipuleren en fabriceren'. Hij benadrukte het belang van feiten en beloofde 'eerlijk' te zijn over de moeilijkheden die de Verenigde Staten nog te wachten stonden. Hij zag het als zijn plicht 'om de waarheid te verdedigen en leugens te overwinnen'.

In de woorden van Biden klinkt een echo uit het verleden, toen onze Duitse zusterpartij de SPD, zich in 1933 opmaakte voor de laatste democratische verkiezingen van de Weimar Republiek. Een van de slogans van de SPD tijdens die verkiezingen was: de waarheid zal overwinnen. Daarna volgde de zogenaamde Machtigingswet waarin de Rijksdag, het Duitse parlement, zich in feite ophief ten gunste van een nationaalsocialistische dictatuur onder leiding van Hitler. Alleen de SPD stemde tegen. Het duurde tot mei 1945 tot de waarheid weer terugkeerde in Duitsland.

Juist in deze tijd, waarin de waarheid zo'n diffuus begrip is geworden moet zij veel nadrukkelijker handen en voeten krijgen binnen onze democratie. Maak de waarheid concreet en neem haar op als beginsel: laat verifieerbare feiten en falsifieerbaar onderzoek de basis zijn van het publieke en politieke debat, maak daar afspraken over met elkaar. Hier ligt een taak voor de PvdA voor wie de democratie zo dierbaar is. En voor andere partijen die ook zijn geboren uit liefde voor de democratie.